

Юрій Валерійович Білоусов,

кандидат юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник лабораторії
з адаптації законодавства України до права ЄС
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України (м. Хмельницький),
yuriy.bilousov@gmail.com

УДК 347.952/954+341.985.2 (477)

ГАРАНТІЇ МАЙНОВИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Обґрунтовується необхідність дослідження правового статусу держави у виконавчому провадженні та інших процесуальних формах реалізації судових рішень з урахуванням його внутрішньо-національного та міжнародно-правового, в тому числі міжнародно-приватноправового компоненту. Обґрунтовується особливості запровадження й використання імунітетів держави у виконавчому провадженні, в тому числі щодо виконання рішень іноземних судів та арбітражів. Проаналізовано національну судову практику, яка обмежено застосовує імунітети Російської Федерації в частині відшкодування шкоди, завданої українським фізичним та юридичним особам внаслідок порушення нею міжнародних зобов'язань. Проаналізовано особливості застосування майнових імунітетів окремих суб'єктів приватного права під час процедури виконання рішень судів та інших органів. Звертається увага на досі не задовільний стан виконання рішень національних судів та Європейського Суду з прав людини, який має багато факторів, але вирішення не лише шляхом удосконалення процедури виконання судових рішень, але й усунення причин такого стану. Визначається, що для забезпечення гарантій майнових інтере-

сів держави України стоїть низка завдань, які вимагають системного, невідкладного та раціонального вирішення на засадах взаємопорозуміння та забезпечення як майнової спроможності держави, так і гарантування виконання судових рішень. Серед актуальних проблем, які вимагають вирішення, є визначення місця та правового статусу держави як учасника майнових відносин, упорядкування обсягу майнових зобов'язань, які гарантуються державою на виконання своєї функції як соціальної держави, ревізія обсягу та каталогу пільг та інших видів соціального забезпечення, реєстрація та виконання вже зрілих майнових зобов'язань за судовими рішеннями, які набрали законної сили, забезпечення повного, беззастережного та невідкладного виконання рішень Європейського Суду з прав людини в частині майнового виконання, формування ефективного механізму правового регулювання відносин у сфері реалізації судових рішень, як інституційного, так і процедурного забезпечення виконавчого провадження.

Ключові слова: виконавче провадження, виконання судових рішень, гарантії інтересів держави.

Очевидною є поліфункціональність та полістатусність держави в приватноправових відносинах, яка впливає на визначення порядку, форм участі, правового статусу держави та створених нею чи від її імені учасників цивільних відносин. Це стосується як участі держави у «внутрішніх» приватноправових відносинах, так і на рівні міждержавних відносин та приватноправових відносин, обтяжених іноземним елементом. Якщо в міжнародно-правових відносинах держава може і фактично, за низкою винятків, завжди використовує імунітети щодо судових процесів та виконання судових рішень, то у внутрішніх відносинах застосовується дещо інша практика. За умов, коли держава у відносинах із фізичними й юридичними особами гіпотетично може скористатися своїм статусом і закріпити на законодавчому рівні певне привілейоване становище, сучасне розуміння змісту участі держави у майнових відносинах зазнало певних змін і прийнятним є уникання подібного особливого статусу.

Тому не випадково, за результатами аналізу правових систем країн Європейського Союзу, зроблено справедливий висновок про захист так званої «слабкої сторони», адже фізичні та юридичні особи як суб'єкти приватного права мають інший статус порівняно з органами державної влади [1, с. 114–115].

У зв'язку з цим, виникає питання щодо теоретичного обґрунтування гарантій захисту інтересів держави за майновими зобов'язаннями держави, державних інституцій, окремих уповноважених державних осіб, які виникли, виникають і можуть виникнути. Це питання має велике значення не лише в контексті забезпечення майнової спроможності держави, але й має безпосередній стосунок до її громадян, адже,

як справедливо зазначила у свій час Маргарет Тетчер: «There is no such thing as public money; there is only taxpayers' money» [2] («Немає ніяких державних грошей, є лише гроші платників податків»), а відтак шляхом забезпечення схоронності та раціонального використання коштів держави забезпечуються гарантії майнової сфери всіх та кожного, хто добросовісно й своєчасно сплачує податки й обов'язкові платежі, формуючи майнову основу держави, державну скарбницю. Тому мета дослідження полягатиме у визначенні змісту нормативного забезпечення участі держави в майнових виконаннях під час виконання судових рішень на міжнародному та національному рівнях, окресленню можливих тенденцій розвитку механізму правового регулювання щодо забезпечення майнових інтересів держави.

В Україні закріплено на найвищому юридичному рівні загальний принцип про пріоритет людини, за яким держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а також на державу покладено її головний обов'язок щодо утвердження й забезпечення прав і свобод людини (ст. 3 Конституції України). Ця засаднича норма знаходить своє продовження в нормах про рівність перед законом усіх суб'єктів права власності (ст. 13 Конституції України), відшкодування коштом держави та/або органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю держави, територіальних громад та створених ними публічних юридичних осіб, а також публічних фізичних осіб (ст. 56 Конституції України), безпідставним засудженням на підставі вироку суду, визнаного неправосудним (ст. 62 Конституції України), актами й діями, що визнані неконституційними (ст. 152 Конституції України), тощо. Такий підхід справедливо підтверджений рішенням Конституційного Суду України у справі № 1-22/2001 за конституційним зверненням ВАТ «Всеукраїнський акціонерний банк» [3], у якому наголошується на закріпленому в Конституції України принципі відповідальності перед людиною за свою діяльність, який полягає не лише в наявності політичної або моральної відповідальності публічної влади перед суспільством, але й визначенні можливості настання юридичної відповідальності держави і його органів за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у справі *Федоренко проти України*, де уряд України оспорював угоду, укладену особою приватного права з державним органом, посилаючись на перевищення останнім своєї компетенції і що держава не може відповідати за незаконні дії свого представника (так звана «доктрина *ultra vires*»), став на сторону заявника, аргументуючи тим, що орган державної влади при укладанні угоди вважав себе компетентним, за умови, що національне законодавство не містить чітко сформульованої заборони на укладення таких договорів, а отже, особа приватного права мала всі підстави вважати, що орган державної влади діяв у межах компетенції [4].

За теорією міжнародного права судові імунітети визначають непідсудність однієї держави без її згоди судам іншої (*par in parem non*

habet jurisdictionem — рівний над рівним не має юрисдикції) (Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. та Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 р.), включаючи імунітети від попереднього забезпечення позову, а також примусового виконання рішення [5; 6; 7]. Україна підтримує правило абсолютного імунітету, закріплене в нормах її цивільного процесуального законодавства, і взяла на себе зобов'язання щодо виконання та дотримання в Україні положень вказаних Віденських конвенцій, а так само й положень усіх подальших міжнародних договорів й угод, які були прийняті на підставі Віденської конвенції 1961 року та ратифіковані Україною.

Тому не випадково йдеться про неможливість виконання зобов'язання за так званим «боргом Януковича» (розміщенням облігацій Уряду України на суму \$ 3 млрд та подальшим викупом їх Російським державним Фондом національного добробуту) шляхом звернення стягнення на закордонні українські активи через їхній захист подібними імунітетами [8]. **Водночас це не стосується тих судових процесів, які здійснюються міжнародними судовими інституціями й можуть стосуватися участі України і як відповідача, і як позивача.**

На сьогодні все частіше йдеться про захист України та її приватних і публічних юридичних осіб, а також окремих громадян у справах щодо Російської Федерації, пов'язаних із веденням агресивної війни, фінансуванням терористичних організацій, анексією Криму та окупацією частини Донецької та Луганської областей [9].

У національній судовій практиці почали з'являтися випадки, коли з тих же причин виносяться судові рішення проти Російської Федерації. Вони стосуються переважно вимог про відшкодування шкоди, завданої загибеллю члена сім'ї під час бойових дій (стягнення грошових коштів у розмірах близько 1,10–1,99 млн грн (30–60 тис. євро) для компенсації моральної шкоди [10; 11; 12; 13], у зв'язку з вимушеним переселенням (компенсація моральної шкоди в розмірах близько 1,0–1,1 млн грн (35 тис. євро) [14; 15; 16], **втрату майна (відшкодування майнової шкоди в розмірі близько 90,24 тис. грн (близько 2,9 тис. євро) та компенсація моральної шкоди в розмірі близько 1,1 млн грн (35 тис. євро) [17].**

Під час вирішення вимог про компенсацію моральної шкоди судами застосовувалася й практика ЄСПЛ, зокрема рішення у справі *Loizidou проти Турецької Республіки (Case of Loizidou v. Turkey (Article 50))* [18]), відповідно до якого Турецьку Республіку було зобов'язано сплатити компенсацію, в тому числі за моральні страждання, зумовлені незаконною окупацією турецькими Збройними силами північної частини Кіпру, де народилась та проживала позивач.

Щодо застосування національного законодавства, то суди мають складності із застосуванням норм, присвяченим визначенню належного суб'єкта подібних деліктних зобов'язань. Відповідно до ч. 6 ст. 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [19] **відшко-**

дування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок тимчасової окупації в повному обсязі, покладається на Російську Федерацію як на державу, що здійснює окупацію. На державу Україну покладено обов'язок усіма можливими засобами сприяти відшкодуванню матеріальної та моральної шкоди Російською Федерацією. Водночас відповідно до ст. 19 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [20] матеріальна шкода, завдана внаслідок терористичного акту, в тому числі під час проведення антитерористичної операції, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України, тобто покладається на Державу.

З цього слід зробити висновок, що, покладаючись на національне законодавство та практику ЄСПЛ, національні суди фактично відходять від судового імунітету Російської Федерації, в багатьох випадках не лише не отримавши згоди на судовий процес, але й інформування про сам процес, внаслідок чого значна частина цих судових рішень ухвалено в порядку заочного судового розгляду. Про зміст вказаних судових рішень, їхню правосудність та придатність до реалізованості можна вести дискусії, але цей факт залишається доконаним і на нього слід буде зважати в питаннях подальших відносин між двома державами — Україною та Російською Федерацією, особливо в частині стягнення в дохід держави Україна судового збору [14; 15; 16; 17].

Для упорядкування національного механізму застосування імунітетів пропонується визначити юридичні механізми застосування згоди іноземної держави на юрисдикцію українського суду, до яких пропонується визначити її форми: закріплення у міжнародному договорі, у комерційній угоді, що не є міжнародним договором, а також шляхом подання відповідної заяви до українського суду або письмового повідомлення в рамках конкретного судового розгляду (ст. 6 проекту Закону України «Про юрисдикційні імунітети та відповідальність іноземних держав» [21]). На окрему увагу заслуговує зміст ч. 2 ст. 5 цього законопроекту, де пропонується затвердити неможливість закріплення судового імунітету в разі виникнення спору, що впливає із провадження іноземною державою діяльності, не пов'язаної з реалізацією її суверенної влади. Наведена норма є достатньо справедливою та виваженою, оскільки в іншому випадку держава та створені нею інституції та представники повністю випадають з-під юрисдикції національного суду, збільшуючи ризики вступу в будь-які цивільні відносини з такими учасниками.

Водночас Україна як держава у внутрішніх майнових відносинах, очевидно, вимушено скористалася своїми можливостями щодо застосування певних пріоритетів і переваг щодо виконання судових рішень. Так, відповідно до Закону України від 29 листопада 2001 р. № 2864-III «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» [22] встановлено часткову заборону на застосування примусової реалізації майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних капіталах яких частка держави становить не менше 25 відсотків. У певній частині особливого статусу набула Націо-

нальна акціонерна компанія «Нафтогаз України» та її дочірні підприємства. Це ж стосується й підприємств, перед якими у держави є підтверджена в установленому порядку заборгованість з відшкодування різниці в тарифах на теплову енергію та послуги з опалення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню. Такий засіб встановлено як тимчасовий, до вдосконалення визначеного законодами України механізму примусової реалізації майна (ст. 1 цього Закону), хоча реальні строки чинності цього мораторію вже не виправдано тривалі.

Конституційний Суд України в рішенні від 10.06.2003 р. № 11-рп/2003 у справі про мораторій на примусову реалізацію майна, підтверджуючи спільні конституційні принципи для визначення статусу суб'єктів права різних форм власності, визнає можливим існування певних особливостей, які характеризують того чи іншого суб'єкта права власності як такого. Виходячи з цього, Конституційним Судом України не виявлено суперечності вказаного Закону та ст. 13 Конституції України, оскільки Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», на його думку, не містить положень, які позбавляють інших суб'єктів права власності на захист під час реалізації їх майна [23].

Нині відповідно до ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження» [24] схожі «іmunітети» мають підприємства паливно-енергетичного комплексу, підприємства, що виробляють, транспортують та постачають теплову енергію, надають послуги з централізованого опалення та постачання гарячої води, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, послуги з постачання холодної води та послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), підприємства залізничного транспорту, майно яких розміщене на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, державні підприємства або господарські товариства, включені до переліку об'єктів малої або великої приватизації, що підлягають приватизації; підприємства оборонно-промислового комплексу — учасників Державного концерну «Укроборонпром».

Іншою гострою проблемою є констатування ЄСПЛ системної проблеми ігнорування Україною як державою обов'язків щодо створення ефективного механізму виконання судових рішень, який би гарантував довершеність судового захисту, а також неспроможність України як боржника виконати взяті на себе зобов'язання, в тому числі підтвержені міжнародними й національними судами.

З часу виокремлення органів цивільного виконання із судової системи в Україні ведуться дискусію щодо підвищення ефективності організації та здійснення реалізації судових рішень з ознаками виконаності. Низький рівень виконання судових рішень став підста-

вою винесення великої кількості рішень ЄСПЛ, який раз у раз підкреслював на важливості стадії виконання судового рішення як необхідної, обов'язкової та сутнісної характеристики гарантованого права на справедливий судовий розгляд, визначений ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Найбільш резонансними в практиці ЄСПЛ безперечно є його пілотні рішення, які вказують на наявність системних порушень з дотриманням державою-учасницею Конвенції 1950 року взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо гарантування та захисту прав людини. Щодо проблематики виконання судового рішення стали відомі рішення у справах *Юрій Миколайович Іванов проти України* [25] та *Бурмич та інші проти України* [26]. Особливу увагу було приділено також необхідності належного виконання судових рішень щодо відшкодування заробітної плати та інших виплат, пов'язаних з роботою, з підприємств вугільної промисловості, власником яких є держава, введення чіткого права на компенсацію за необґрунтовано тривале провадження, в тому числі щодо виконання судових рішень.

Виходячи зі змісту відносин України та Комітету міністрів Ради Європи, до повноважень якого віднесено реагування на факти винесення пілотних рішень та визначення стану виправлення системного порушення в національному правопорядку тієї чи іншої держави, Комітетом міністрів Ради Європи у своїх резолюціях CM/ResDH(2008)1 [27] та CM/ResDH(2009)159 [28] та інших неодноразово вказувалося на бездіяльність українських органів державної влади щодо невирішення проблем, які призвели до невиконання судових рішень та неодноразових звернень громадян до ЄСПЛ з одними і тими ж скаргами.

Сума боргів у справах, які перебувають у провадженні Державної виконавчої служби Міністерства юстиції, ще у 2009 року досягла показників, співрозмірних 5 % ВВП країни [29]. Однак, як справедливо вказано в рішенні ЄСПЛ від 8 листопада 2005 р. у справі *Кечко проти України*, органи державної влади не можуть посилатися на відсутність коштів, у тому числі бюджетних асигнувань, як на причину невиконання своїх зобов'язань (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі *Бурдов проти Росії*, № 59498/00, пар. 35, ECHR 2002-III) (п. 26).

З української сторони для підвищення ефективності правової системи, а також виконання пілотного рішення у справі *Юрій Миколайович Іванов проти України* було проголошено декілька ініціатив [30; 31; 32], однак вони не були впроваджені. Серед положень, які могли посприяти забезпеченню і виконанню судових рішень, і стати дієвими гарантіями майнових прав держави та громадян, можна назвати спрощення процедури виконання судового рішення та підвищення її ефективності, покращення якості корпусу державних виконавців та поступова демонополізація державної діяльності, пов'язаної з виконанням рішень судів запровадження приватних засад організації виконання рішень судів та інших органів, фінансове заохочення органів цивільного виконання щодо ефективного, посилення майнової відповідальності за невиконання судового рішення, скасування мора-

торію на звернення стягнення на державне майно, встановлення порядку виконання судових рішень щодо відшкодування коштів держави (шляхом списання коштів з рахунків, в яких зараховуються кошти державного та місцевого бюджетів), забезпечення у державному бюджеті коштів для забезпечення належного виконання судових рішень стосовно компенсації шкоди, завданої державними органами, в міру того, як відшкодування здійснюється з державного бюджету України.

6 березня 2008 р. Комітетом міністрів Ради Європи пропонувався забезпечити відповідність між положеннями бюджетного законодавства та платіжними зобов'язаннями держави, забезпечити наявність конкретних механізмів оперативного додаткового фінансування у випадку недостатності первинних бюджетних асигнувань, щоб не допускати невинуватих затримок у виконанні судових рішень, забезпечити наявність ефективної процедури та коштів для виконання рішень національних судів, винесених проти держави (п. 124 рішення ЄСПЛ у справі *Бурмич та інші проти України*) [33].

Відсутність належної реакції з боку України призвела до ухвалення 15 жовтня 2009 р. Великою палатою ЄСПЛ рішення [34], в якому не тільки визнала проблему системною, але й зобов'язала протягом року внести зміни до законодавства задля забезпечення процедури призначення адекватної та достатньої компенсації за невиконані рішення судів на національному рівні та виплати компенсації за рішеннями ЄСПЛ та досягнути мирного врегулювання з усіма іншими заявниками, які звернулись із аналогічними заявами.

Комітетом міністрів Ради Європи у резолюції СМ/ResDH(2010)222 [35] від 30 листопада 2010 р. констатується відсутність зрушень у питаннях реформування національної правової системи задля відповідності із європейськими стандартами, при цьому звертається увага й на неподання жодного законопроекту з цього приводу.

Незважаючи на те, що в резолюції СМ/ResDH(2011)184 від 14 вересня 2011 року [36] отримали схвалення напрацювання законопроекту, прийнятого 9 вересня 2011 р. у першому читанні Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [37], і враховуючи, що уряд не досягнув мирного врегулювання всіх індивідуальних скарг та належної компенсації за невиконання або неналежне виконання національних судових рішень, вже 21 лютого 2012 р. ЄСПЛ відновив розгляд справ за зверненнями з приводу невиконання чи довготривалого виконання рішень національних судів [38].

Водночас це стало додатковим стимулом для прийняття парламентом України 5 червня 2012 р. у цілому Закону України «Про державні гарантії виконання судових рішень» (набрав чинності 1 січня 2013 р.), яким проголошено державну гарантію виконання судових рішень суду про стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є державні органи, державні підприємства, установи, організації, а також юридичні особи, примусова реалізації майна яких забороняється відповідно до законодавства,

таким чином встановивши особливу процедуру для виконання національних судових рішень проти держави.

У резолюції СМ/ResDH(2012)234 від 6 грудня 2012 р. [39] Комітет міністрів Ради Європи зазначив, що Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [40] стосується тільки майбутніх судових рішень і не вирішує проблем заявників (що вже подали скарги до ЄСПЛ) і не може зменшити приплив аналогічних скарг у майбутньому. Більш того, уряд України зазначив, що проект внесення змін до Закону, яким передбачається також забезпечення гарантій для виплат по рішеннях судів, що набули чинності до прийняття Закону. Однак Комітет Міністрів зазначив, що станом на грудень 2012 року пілотне рішення *Юрій Миколайович Іванов проти України* залишається повністю невиконаним.

Первісно цей Закон поширювався на судові рішення, які набрали законної сили після набрання чинності самим Законом, але вже 19 вересня 2013 р. було прийнято зміни [41], внаслідок яких відповідна процедура може застосовуватися до судових рішень попереднього періоду. Відповідно до цих гарантій, у разі недостатності коштів у боржника, суми, що зазначені у судових рішеннях, що стосується позовів проти держави та державних органів, організацій тощо, будуть повинні виплачуватись з Державного бюджету.

2 вересня 2014 р. ЄСПЛ відклав розгляд «справи типу Іванова» на один рік внаслідок різкого збільшення кількості нових поданих заяв (у січні 2014 року приблизно 6 тис. таких заяв знаходились на розгляді, й до вересня їхня кількість збільшилася до 8,2 тис.) (п. 36 *Бурмич та інші проти України*). Але вже 20 січня 2015 р. ЄСПЛ переглянув це рішення та вирішив відновити розгляд таких заяв. У січні 2015 р. Суд повідомив український уряд про групу із 5 тис. таких справ (п. 27 *Бурмич та інші проти України*).

У своєму плані дій від квітня 2015 року (DH-DD(2015)419) Україна поінформувала Комітет міністрів Ради Європи про наміри розробки нового альтернативного механізму виконання судових рішень, яким пропонується перетворення боргів за невиконання судових рішень, виконання яких гарантується державою та рішеннями ЄСПЛ, нарахованих станом на 1 січня 2015 р. (загальною сумою до 7 444 562 370 грн), у казначейські зобов'язання, що підлягають виплаті до семи років. Передбачалося, що лише невелика частина боргу буде сплачена готівкою (до 10 %) у межах коштів, передбачених цим Законом «Про Державний бюджет України на 2015 рік» [42]. Серед пропозицій для покращення ситуації із виконанням судових рішень пропонувалося прийняття норми про компенсацію особі за тривале невиконання рішення суду, відповідальність державних виконавців за бездіяльність при виконанні судових рішень, запровадження та встановлення строку обігу фінансових казначейських векселів, бо 7 років і є тим самим необґрунтовано довгим невиконанням судового рішення [43].

26 травня 2015 р. УГСПЛ (DH-DD(2015)595) [44] повідомила Комітету міністрів, що в бюджеті України закладена сума на випла-

ти компенсації за рішеннями ЄСПЛ, яка може покрити лише 150 млн грн, що становить лише 1 % боргу України по таких виплатах. Державі слід внести зміни до Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» таким чином, щоб він охоплював всі остаточні рішення національних судів, а не лише ті, які прийняті після набуття цим законом чинності. Крім того, слід внести зміни до державного бюджету, передбачивши додаткові кошти в обсязі, необхідному для компенсації боргу країни перед заявниками в ЄСПЛ.

У 2016 році Комітет міністрів навіть розробив для України трисступеневу стратегію для пошуку життєздатного довгострокового вирішення проблеми не виконання рішень національних судів. Ця стратегія полягала в таких трьох кроках: обчислення загальної суми боргу, яка виникла внаслідок невиконання судових рішень, запровадження схем виплат з певними умовами чи з альтернативними пропозиціями для забезпечення виконання рішень, внесення змін до державного бюджету задля забезпечення достатніх коштів для ефективного функціонування зазначеної схеми виплат [45].

У 2016 році налічувалося вже близько 120 тис. осіб, на користь яких винесено судові рішення, яке не виконується. Орієнтовна сума боргу за всіма цими рішеннями становить близько 2,5 млрд грн, а загальна сума боргу, пов'язана із судовими рішеннями, які повинні були бути конвертовані в облігації, становила близько 7,5 млрд грн [46]. Таким чином, протягом 2012–2017 рр. було близько 6 тис. судових рішень ЄСПЛ, згідно з якими за грубими рішеннями або рішеннями про вичерпування заявників було надано суми від 1 тис. до 3 тис. євро. З 1999 року і до моменту винесення рішення у справі *Бурмич та інші проти України* до ЄСПЛ було подано близько 29 тис. заяв щодо проблеми невиконання та/або неналежного виконання судових рішень. З початку 2016 року і до ухвалення рішення у справі *Бурмич та інші проти України* ЄСПЛ продовжував отримувати велику кількість таких заяв — понад 200 на місяць [26] (п. 44 *Бурмич та інші проти України*).

Ухвалюючи рішення у справі *Бурмич та інші проти України* ЄСПЛ дійсно прийняв безпрецедентне рішення, відмовившись розглядати по суті 12 143 справи, передаючи їх до Комітету міністрів Ради Європи, щоб останній разом з Урядом України знайшли вирішення цієї системної проблеми. Внаслідок цього всі нові скарги до Суду з цього питання будуть одразу передаватися до Комітету міністрів Ради Європи. Загальна сума присуджених компенсацій у справах проти України за цей період — близько 12 млн євро — становить значну частину заборгованості по ще не виконаним на національному рівні рішенням, яка за даними уряду України складає 89 млн євро [45].

Серед причин невиконання рішень національного суду щодо держави та державних органів наводяться такі: брак коштів на рахунках боржників та недостатність бюджетного фінансування для виконання судових рішень проти державних органів чи державних компаній, неможливість звернення стягнення на майно держави або банкрутства компаній, що належать державі відповідно до мораторію на при-

мусове продажу майна, неможливість приєднання будь-якого майна, розташованого в Чорнобильській зоні, без спеціального дозволу держави, яке було відмовлено, відсутність відповідних процедур нагляду, відсутність належних та ефективних правил забезпечення ефективною компенсації за затримки, відсутність будь-якої ефективною відповідальності державних службовців за невиконання судових рішень та відсутність будь-якої відповідальності адміністраторів та піклувальників про банкрутство та ліквідацію за таке невиконання судових рішень, неефективне обслуговування судових виконавців.

За результатами тривалих дискусій Уряд запропонував зміни до Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», щоб передбачити відшкодування за тривале невиконання у розмірі 10 відсотків від присудженої суми, але не більше 1 мінімальної заробітної плати, остання дорівнює 3 723 грн, що становить приблизно 111 євро. Таке відшкодування покращило б ситуацію тих, чий позовні вимоги становлять менше, ніж 37 тис. грн, тобто осіб з позовними вимогами щодо соціальних виплат, та не дозволить несправедливого збагачення щодо осіб, які подавали господарські позови» [48]. Міністерство юстиції подало 199 регресних позовів на суму більше 1 млрд грн. Уже маємо позитивні для нас рішення на суму 68 млн грн [49].

У цьому контексті достатньо важливим моментом є те, що заборгованість держави в особі Кабінету Міністрів України та органів державної виконавчої влади за рішеннями судів, у тому числі ЄСПЛ, заборгувала кошти своїм громадянам, зокрема дітям війни, чорнобильцям, військовим пенсіонерам та ін., не вважається державним боргом, а тому висловлюються пропозиції щодо підвищення статусу цього боргу [51].

На реалізацію таких візій згідно із проектом Закону України «Про внесення зміни до статті 2 Бюджетного кодексу України (щодо включення до державного боргу заборгованості держави із здійснення соціальних виплат громадянам за рішеннями судів)» [52] на уряд покладається зобов'язання визначити механізм погашення заборгованості, що утворилася внаслідок нарахування пенсійних виплат на виконання судових рішень за рахунок бюджетних коштів [53].

Мета іншого законопроекту № 8533 від 27.06.2018 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо подолання проблеми заборгованості держави за рішеннями судів» [54] полягає в тому, щоб уникнути ризику подвійного виконання судового рішення — як за рахунок програми на виконання рішень ЄСПЛ, так і за рахунок програми на виконання рішень національних судів. Окрім цього, він пропонує розширити механізми державного виконавця щодо визначення суми заборгованості під час виконання рішень суду зобов'язального характеру у грошовому еквіваленті, що могло б дозволити передавати такі рішення для виплати заборгованості до Державної казначейської служби, встановити норму про компенсацію за тривале невиконання рішення національного суду щодо держави у розмірі 10 % від присудженої суми, але не більше однієї мінімальної заробіт-

ної плати, встановленої на день виплати, подання позовів про їх відшкодування, що може забезпечити надходження коштів до Державного бюджету, усунути додаткове фінансове навантаження при розгляді такої категорії справ у судах, зменшити витрати з Державного бюджету України [55].

Загалом, Державне казначейство України частково виконує зобов'язання за судовими рішеннями, виконання яких гарантується державою за бюджетною програмою: у 2013 році — 8 143 судових рішення на загальну суму 153,87 млн грн, у 2014 році — 4 005 судових рішень на загальну суму 76,61 млн грн, у 2015 році — 7 468 судових рішень загальною сумою 144,71 млн грн, у 2016 році — 7 157 рішень судів на загальну суму 144,72 млн грн, у 2017 році — 30 727 рішень та 385,94 млн грн відповідно [47]. У державному бюджеті 2018 року запропоновано виділити 1 млрд грн, що становить більше $\frac{1}{4}$ від поточної заборгованості, а розподіл коштів відповідної профільної програми на 2019–2022 роки повинен здійснюватися таким чином, щоб забезпечити виплату загальної заборгованості до кінця 2022 року [50]. **Водночас значний обсяг наявної заборгованості держави та можливість розтермінування виплати не можна вважати ефективним заходом захисту майнових прав фізичних та юридичних осіб.**

Підтримуючи позицію Р. Сидоровича, що функції державної виконавчої служби поступово повинні бути зведені до мінімуму, для виконання специфічних категорій судових рішень, де мова йде, наприклад, про державну таємницю, питання національної безпеки тощо [56], та доречну фразу голови Верховного Суду В. Данішевської «держава повинна вчитися виконувати судові рішення добровільно» [57], **слід визначитися в тому, що чинне національне законодавство повинно стосуватися не лише захисту прав окремих громадян та юридичних осіб приватного права, адже верховенство права та національна безпека можуть забезпечуватися лише фінансово потужною державою, яка спроможна виконати взяті на себе зобов'язання.**

У зв'язку з вищенаведеним, для забезпечення гарантій майнових інтересів держави Україна стоїть низка завдань, які вимагають системного, невідкладного та раціонального вирішення на засадах взаєморозуміння та забезпечення як майнової спроможності держави, так і гарантування виконання судових рішень. Відтак досі залишаються актуальними пропозиції щодо визначення місця та правового статусу держави як учасника майнових відносин, формування ефективного механізму правового регулювання відносин у сфері реалізації судових рішень, як інституційного, так і процедурного забезпечення виконавчого провадження. На порядку денному залишаються питання упорядкування обсягу майнових зобов'язань, які гарантуються державою на виконання своєї функції як соціальної держави, ревізія обсягу та каталогу пільг та інших видів соціального забезпечення, реєстрація та виконання вже зрілих майнових зобов'язань за судовими рішеннями, які набрали законної сили, забезпечення повного, беззастережного та невідкладного виконання рішень ЄППА у частині май-

нового виконання, підвищення ефективності механізмів виконавчого провадження.

Список використаних джерел

1. Терепенко О. Соотношение частных и публично-правовых начал в регулировании гражданской ответственности органов государственной власти. *Legea și Viața*. Num. 1/2 (313) / 2018. С. 111–118. URL : <https://goo.gl/irQWcF>.
2. Thatcher Margaret. Speech to Conservative Party Conference 1983 Oct 14 Fr. *Margaret Thatcher Foundation*. URL : <https://goo.gl/RG2aUd>.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30.05.2001 р. № 7-рп/2001. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/MRHwMC>.
4. Case of Fedorenko v. Ukraine (Application no. 25921/02). Judgment, 1 June 2006, final, 01/09/2006. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/aX99dv>.
5. Сулейменов М. Иммунитет государства: абсолютный или ограниченный? *Юрист*. 2010. № 3. URL : <https://goo.gl/yh7pg2>.
6. Тухбатуллина А. А. Юрисдикционный иммунитет иностранного государства. *Вестник РУДН*. Серия: Юридические науки. 2007. № 5. URL : <https://goo.gl/5NPnZP>.
7. Імунітет держави у міжнародному праві: поняття та види. *Правознавство*. URL : <https://goo.gl/pzABvq>.
8. Україна не поверне РФ «борг Януковича» за жодних умов — ЗМІ [22 січня, 2017 15:56]. *ЮАІ Media*. URL : <https://goo.gl/xKhDgj>.
9. Quinn Emanuel Urquhart & Sullivan LLP and Asters Score for Oschadbank in a USD 1.3 Billion Investment Claim. *Asters*. URL : <https://goo.gl/rM71NF>.
10. Рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 30.11.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_1 до Російської Федерації про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/HM5fQM>.
11. Рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 30.11.2018 р. за позовом ОСОБА_1, яка діє від власного імені та в інтересах неповнолітньої дитини ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4 до Російської Федерації про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/TStfyu>.
12. Рішення Полонського районного суду Хмельницької області від 29.11.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_2, ОСОБА_3 до Російської Федерації про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/A3RQgN>.

13. Рішення Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 02.10.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_1 до Російської Федерації про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/qjShjA>.
14. Рішення Старобільського районного суду Луганської області від 27.11.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_1 до Російської Федерації про стягнення моральної шкоди. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/8Wb4uR>.
15. Рішення Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 28.09.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_1, малолітньої ОСОБА_2 в інтересах якої діє ОСОБА_1, до Російської Федерації про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/bb1QRi>.
16. Рішення Хмельницького міськрайонного суду від 02.10.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_1 до Російської Федерації про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/XtKUmD>.
17. Рішення Старобільського районного суду Луганської області від 27.11.2018 р. у справі за позовом ОСОБА_1 до Російської Федерації про стягнення моральної та майнової шкоди. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://goo.gl/HTeJ4p>.
18. Case of Loizidou v. Turkey (Article 50) (40/1993/435/514). Judgment, 28 July 1998. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/tMGRnv>.
19. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/g7HAnW>.
20. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/VC2UrD>.
21. Проект Закону про юрисдикційні імунітети та відповідальність іноземних держав : Проект № 2380 від 16.03.2015 р. *Верховна Рада України*. URL : <https://goo.gl/8GWXrF>.
22. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна : Закон України від 29.11.2001 р. № 2864-III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/ZpNFgT>.
23. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» (справа про мораторій на примусову реалізацію майна) від 10.06.2003 р. № 11-рп/2003. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/dwVy8L>.
24. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/dghE33>.

25. Case of Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine (Application no. 40450/04). Judgment / 15 October 2009. Final, 15/01/2010. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/ArUfQC>.
26. Case of Burmych and others v. Ukraine (Applications nos. 46852/13 et al.), Judgment / 12 October 2017. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/ntAvv9>.
27. Interim Resolution CM/ResDH(2008) on the execution of the judgements of the European Court of Human Rights in 232 cases against Ukraine relative to the failure or serious delay in abiding by final domestic judicial decisions delivered against the state and its entities as well as the absence of an effective remedy (Adopted by the Committee of Ministers on 6 March 2008, at the 1020th meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/57KypT>.
28. Interim Resolution CM/ResDH(2009)159 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights in 324 cases against Ukraine concerning the failure or serious delay in abiding by final domestic courts' decisions delivered against the state and its entities as well as the absence of an effective remedy. *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/H93rUU>.
29. Лянной І. Бий до дна [11.11.2009, 09:00]. *Finance.ua*. URL : <https://goo.gl/Nxgzgk>.
30. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/pZahaJ>.
31. План заходів на 2006 рік щодо вдосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів : затв. Указом Президента України від 20.03.2006 р. № 242/2006. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/2ywfjE>.
32. Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів : затв. Указом Президента України від 27.06.2006 р. № 587/2006. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/aNzxmU>.
33. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (Заява № 40450/04), Страсбург, 15 жовтня 2009 р., остат. 15.01.2010 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/4ZajHa>.
34. Chamber judgment First pilot judgment in respect of Ukraine, concerning non-execution of final domestic court decisions Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine (application no. 40450/04). Violation of Article 6 §1 (right to a fair trial) Violation of Article 1 of Protocol No. 1 (protection of property) Violation of Article 13 (right to an effective remedy) of the European Convention on Human Rights. Press release issued by the Registrar. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/aJaA6y>.
35. Interim Resolution CM/ResDH(2010)222 Execution of the pilot judgment of the European Court of Human Rights in the case Yuriy Nikolayevich Ivanov against Ukraine and of 386 cases against Ukraine concerning the failure or serious delay in abiding by final domestic courts' decisions delivered against the state and its entities as well as the absence of an effective remedy (Application No. 40450/04 Yuriy Nikolayevich Ivanov, judgment of 15/10/2009, final on 15/01/ 2010) (See Appendix for the list of cases in

- the Zhovner group) (Adopted by the Committee of Ministers on 30 November 2010 at the 1100th meeting of the Ministers' Deputies). *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/Ri3UGa>.
36. Interim Resolution CM/ResDH(2017)184 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights Yuriy Nikolayevich Ivanov and Zhovner group against Ukraine concerning the nonenforcement or delayed enforcement of domestic judicial decisions and the lack of an effective remedy in respect thereof (Adopted by the Committee of Ministers on 7 June 2017 at the 1288th meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/x4X8sb>.
37. Про прийняття за основу проекту Закону України про гарантії держави щодо виконання судових рішень : постанова Верховної Ради України від 09.09.2011 р. № 3735-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/DXYZcc>.
38. Court decides to resume examination of applications concerning non-enforcement of domestic decisions in Ukraine : Press Release issued by the Registrar of the Court ECHR 086 (2012) 29.02.2012. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://goo.gl/Nt8Jaf>.
39. Interim Resolution CM/ResDH(2012)234. Execution of the judgments of the European Court of Human Rights. Yuriy Nikolayevich Ivanov against Ukraine and the Zhovner group of 389 cases against Ukraine (list of cases) concerning the non-enforcement or delayed enforcement of domestic judicial decisions and the lack of an effective remedy in respect thereof (Application No. 40450/04, judgment of 15/10/2009, final on 15/01/2010) (Adopted by the Committee of Ministers on 6 December 2012 at the 1157th meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/Exub5o>.
40. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : Закон України від 05.06.2012 р. № 4901-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/Svp61o>.
41. Про внесення змін до деяких законів України щодо виконання судових рішень : Закон України від 19.09.2013 р. № 583-VII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/H6h22m>.
42. Communication from Ukraine concerning the cases of Yuriy Nikolayevich Ivanov and Zhovner group against Ukraine (Applications No. 40450/04, 56848/00). DH-DD(2015)419 Meeting: 1230 meeting (9-11 June 2015) (DH). *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/gvdp7L>.
43. Невиконання або тривале виконання остаточного рішення національного суду. *Центр стратегічних справ Української Гельсінської спілки з прав людини Precedent UA*. URL : <https://goo.gl/TRbHFy>.
44. Communication from a NGO (Ukrainian Helsinki Human Rights Union (UHHRU)) (26/05/2015) in the case of Yuriy Nikolayevich Ivanov (Zhovner group) against Ukraine (Application No. 40450/04). DH-DD(2015)595. 1230 meeting (9-11 June 2015) (DH). *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/ziLHyV>.
45. Лебедь В. Справа Бурмич: чому ЄСПЛ умив руки [13.10.2017, 16:40]. *ЮРАІГА*. URL : <https://goo.gl/uBp2rd>.
46. Supervision of the execution of the European Court's judgments. Ministers' Deputies. Notes on the Agenda. CM/Notes/1265/H46-34. 22 September 2016. 1265 Meeting, 20-22 September 2016. H46-34 Yuriy Nikolayevich Ivanov (Application No. 40450/04) and Zhovner group (Application No. 56848/00) v. Ukraine. *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/kYn59E>.

47. Communication from Ukraine concerning the case of Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine (Application No. 40450/04). DH-DD(2018)418. 1318th meeting (June 2018) 18/04/2018 (DH). Action plan (17/04/2018) *SQUARE-SPACE*. URL : <https://goo.gl/Wq83bF>.
48. Нікульников Д. «Справедлива» сатисфакція від Уряду та рішення ЄСПЛ у справі Бурмич [28.03.2018, 12:53]. *ЛІГАБізнесІнформ*. URL : <https://goo.gl/Fg68qg>.
49. Павло Петренко: Україна вийшла зі списку країн, які мають заборгованості за рішеннями ЄСПЛ [16-04-2018. 09:27]. *Урядовий портал*. URL : <https://goo.gl/ZnK7h1>.
50. Supervision of the execution of the European Court's judgments. Ministers' Deputies Decisions CM/Del/dec(2018)131/H46-29. 1318th meeting, 5-7 June 2018 (DH). H46-29 Yuriy Nikolayevich Ivanov and Zhovner group v. Ukraine (Applications No. 40450/04, 56848/00). *Council of Europe*. URL : <https://goo.gl/T5qLYF>.
51. Признание долгов. Закон і бізнес. [04.09.2018 09:21]. URL : <https://goo.gl/k5kGLm>.
52. Проект Закону про внесення зміни до статті 2 Бюджетного кодексу України (щодо включення до державного боргу заборгованості держави із здійснення соціальних виплат громадянам за рішеннями судів) : Проект № 9021 від 21.08.2018 р. *Верховна Рада України*. URL : <https://goo.gl/aFNMfT>.
53. Питання погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішеннями суду : постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 649. *Урядовий портал*. URL : <https://goo.gl/YiLWoY>.
54. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо подолання проблеми заборгованості держави за рішеннями судів : проект Закону України від 27.06.2018 р. за № 8533. *Верховна Рада України*. URL : <https://goo.gl/dsmLbj>.
55. У ВРУ вирішили подолати проблему заборгованості держави за рішеннями судів [04 грудня 2018, 10:45]. *Юридична газета*. URL : <https://goo.gl/EqMoQY>.
56. Чернишук П. Виконання рішень національних судів в Україні: смішно чи прикро [23 листопада 2018, 18:40]. *Юридична газета*. URL : <https://goo.gl/E1Arsn>.
57. Председатель ВС Валентина Данишевская назвала причину загроженности судов [15:30, 20.08.2018]. *Судово-юридична газета*. URL : <https://goo.gl/UAUuX6>.

Надійшла до редакції 01.12.2018

Bilousov, Yu. V. Guarantees of Property Interests of the State during Execution of Court Decisions: International and National Aspects

The necessity of studying the legal status of the state in the enforcement proceedings and other procedural forms of the implementation of court decisions based on its internal national and international legal, including the international private-legal component, is substantiated. Peculiarities of introduction and use of state immunities in the enforcement proceedings, including the enforcement of decisions of foreign courts and arbitrations, are substantiated. The analysis of the national judicial practice, which restricts the use of immunities of the Russian Federation in terms of reparation for damage caused to Ukrainian individuals and legal entities as a result of violations of its international obligations. The peculiarities of application of property immunities of separate subjects of private law during the procedure of execution of court decisions and other bodies are analyzed. Attention is drawn to the unsatisfactory state of execution of decisions of national courts and the European Court of Human Rights, which has many factors, but not only by improving the procedure for enforcing judgments, but also eliminating the causes of such a situation. It is determined that in order to ensure the guarantees of property interests of the state, Ukraine has a number of tasks that require a systemic, urgent and rational solution based on the principles of mutual understanding and ensuring both property ability of the state and the guarantee of execution of court decisions. Among the topical issues that require solving is the definition of the place and legal status of the state as a participant in property relations, ordering of the volume of property obligations guaranteed by the state to fulfil its function as a social state, revision of the volume and catalogue of benefits and other types of social security, registration and fulfilment of already mature property obligations under judicial decisions which have taken legal effect, ensuring full, unconditional and urgent execution of the decisions of the European Court of Human Rights in terms of property performance, establishment of an effective mechanism for legal regulation of relations in the sphere of implementation of court decisions, both institutional and procedural aspects of enforcement proceedings.

Keywords: enforcement proceedings, enforcement of judgments, guarantees of state interests.

